

Handlingsplan för natur- och kulturmiljön i Västerås

Antagen i kommunstyrelsen
den 18 augusti 2010

VÄSTERÅS STAD

HANDLINGSPLAN FÖR NATUR- OCH KULTURMILJÖN I VÄSTERÅS

HANDLINGSPLAN FÖR NATUR- OCH KULTURMILJÖN I VÄSTERÅS

Version: Antagen i kommunstyrelsen den 18 augusti 2010, Dnr 2009/509-KS-471

Utgivare: Västerås stad, www.vasteras.se

ARBETETS ORGANISATION

Handlingsplanen har framställts genom arbetsgruppen för natur- och kulturmiljö i Västerås stad (NKM):

Karin Carlzén, Tekniska nämndens stab
Mikael Holmgren, Fastighetskontoret
Liv Lötberg, Tekniska nämndens stab
Maria Lundin, Miljö- och hälsoskyddsförvaltningen
Jan Malmgren, Stadsbyggnadskontoret/Tekniska nämndens stab
Jan Melander, Kultur-, idrotts- och fritidsnämndens stab
Stefan Romach, Fastighetskontoret
Per Skyllberg, Stadsbyggnadskontoret
Gunilla Åkerman, Stadsbyggnadskontoret

Projektledare:

Jan Malmgren, Stadsbyggnadskontoret/Tekniska nämndens stab

Strategiskt stöd:

Sune Waardahl, Stadsledningskontoret, Miljö- och samhällsbyggnad

Styrgrupp:

Strategiska samhällsbyggnadsrådet (Stratsam)

Övrigt:

Handlingsplanen har delvis tagits fram med medel från den lokala naturvårdssatsningen (LONA), vilka beviljats av Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Omslagets bilder visar de miljömål som omfattas av planen.

Illustratör: Tobias Flygar.

INNEHÅLL

FÖRORD	5
SAMMANFATTNING	6
INLEDNING	7
Motivbild	7
Handlingsplanens status	7
Finansiering	8
MÅL	9
Nationella och regionala mål	9
Stadens mål	9
Inriktningsmål	10
EFFEKTMÅL OCH ÅTGÄRDER	12
Strategiskt arbete	12
Stadens naturvårdsorganisation	13
Hänsyn i planeringsskedet	14
Kommunikationsstrategi	15
Samverkansstrategi	15
Verksamheter	16
Kunskapsuppbyggnad	16
Skötsel	17
Skydd	19
BILAGA	1
Kartor över värdefulla och skyddade områden i Västerås	23

FÖRORD

Natur- och kulturmiljön i Västerås är en fantastisk resurs. Inte minst för dess egenvärde som livsmiljö för den biologiska mångfalden, dvs. alla växter och djur. Den bidrar också med ekosystemtjänster för oss människor. Naturmiljöer ger oss frisk luft, rent vatten, platser för rekreation och upplevelser, och får oss att må bättre. Kulturmiljöerna minner oss om landskapets förändring och om vår egen historia, och ger oss därmed en förankring inför framtida vägval. Av dessa enkla skäl är det allas vår angelägenhet att gemensamt bevara, sköta och tillgängliggöra natur- och kulturmiljöer omkring oss.

I Västerås finns stora möjligheter att uppleva levande natur- och kulturmiljöer – både i direkt anslutning till tätorten och på den omkringliggande landsbygden. Mälaren och dess övärld erbjuder spännande och härliga miljöer för upplevelser och avkoppling, med ett myller av arter. Odlingslandskapet är rikt på kulturmiljöer, som t.ex. månghundraåriga ekbestånd och rika lämningar från äldre bosättningar. Skogsbygden ger en försmak av bergslagsnaturen, där porlande bäckar och åar strömmar ned från sluttningar med lummiga granskogar. All denna mångfald ger oss möjligheter. Vi kan lära oss mycket genom vistelser i naturen, vi kan uppleva både vår omvärld och finna oss själva. Rekreation i naturmiljöer ger oss chans till återhämtning. Möjligheterna är oändliga. Blotta närheten till allt detta gör Västerås Mälarstaden till en attraktiv ort att bo och leva i, och för besökare att vistas i.

Västerås stad har arbetat med miljö, naturvård, kulturmiljövård och friluftslivsplanering under många år. Inom ramen för stadens miljöprogram, som antogs av kommunfullmäktige i maj 2005, lades grunden för en mer proaktiv inriktning på att värna, vårda och visa de värden som finns i kommunen. Bland annat föreskrevs att staden skulle ta fram och fastställa en handlingsplan för kommunens natur- och kulturmiljötillgångar. Under 2009 genomfördes en första organisationsförändring som syftade till att förtydliga ansvar och inriktning, och i det sammanhanget är handlingsplanen ett viktigt arbetsprogram för det fortsatta arbetet.

Med denna handlingsplan är det vår förhoppning att möjligheterna för oss alla att även i fortsättningen få uppleva våra rika natur- och kulturmiljöer ska bli ännu bättre. Staden ska vara aktiv i att skapa förutsättningar till detta, exempelvis i samverkan med andra aktörer i samhället. Med handlingsplanen lägger vi också grunden för att stadens inre arbete med att nå våra uppsatta miljömål ska bli mer effektivt och framåtsiktande.

SAMMANFATTNING

Natur- och kulturmiljön i Västerås är en viktig resurs för växter, djur och människor. Bland annat bidrar den till att göra Västerås till en attraktiv kommun och tätorten med dess omgivning intressant för upplevelser, friluftsliv och rekreation.

Att bygga upp kunskap om de natur- och kulturmiljövärden som finns i kommunen, samt att sköta och skydda dem, är en process som bygger på långsiktighet och samverkan. I handlingsplanen för natur- och kulturmiljön för Västerås fastställs mål och åtgärder för att öka kunskapen, skötseln och skyddet av dessa värden. Planen är en del av Västerås stads miljöprogram, och ingår i stadens ambition att sträva mot en långsiktig ekologiskt hållbar utveckling.

Handlingsplanen syftar till att tydliggöra de inriktningar, mål och åtgärder som behövs för att kunna driva en natur-, kulturmiljövård och friluftslivsplanering som håller hög kvalitet. Under planperioden, som sträcker sig från 2010 till och med 2015, ska ett antal åtgärder genomföras för att sköta och skydda värdefulla områden, och kunskapen om värdefulla och skyddsvärda naturområden och lokaler med hotade arter ska öka. I slutet av perioden ska arbetet sammanfattas och utvärderas. Handlingsplanen ska därefter revideras och aktualiseras inför en ny femårsperiod.

De intressen som redovisas i handlingsplanen för natur- och kulturmiljön behandlar ett av flera olika allmänna intressen. De ska vägas in i kommunens översiktsplan och ska ligga till grund för bedömningar av vilka områden som t.ex. kan undantas från exploatering, eller vilka områden som kan utvecklas som natur- och rekreationsområden. Här redovisas de effektmål och åtgärder Västerås stad avser att nå respektive genomföra inom fokusområdet natur- och kultur tillgångar under perioden 2010 till och med 2015. Effektmålen beskriver den önskvärda effekt som genomförda åtgärder ska bidra till att uppnå. Dessa kan i vissa fall sträcka sig över flera genomförandeperioder. Åtgärderna är så långt som möjligt konkreta och utgör den kommunala naturvårdens huvudsakliga verksamhet under planperioden. Handlingsplanen utgör därför i sin helhet ett arbetsprogram för den enhet inom stadens organisation som hanterar naturvård, kulturmiljövård och friluftslivsplanering. Den utgör också en beskrivning av de uppdrag som ansvariga nämnder har för genomförandet av handlingsplanen.

Tekniska nämnden är ansvarig för handlingsplanens genomförande, även om ansvaret för enskilda åtgärder kan vila på andra förvaltningar, eller genomföras i samverkan mellan flera förvaltningar och andra aktörer. Prioriteringar av vilka åtgärder som ska genomföras, och när de ska utföras, sker i hanteringen av tekniska nämndens stabs årliga verksamhetsplanering. I vilken takt åtgärderna ska ske fastställs ytterst i den ordinarie budgetprocessen, med verksamhetsplaneringen som underlag. För att verksamheten ska vara effektiv krävs en viss omfattning av personal och rambudget, inte minst för att kunna hantera t.ex. extern finansiering av åtgärder.

INLEDNING

Handlingsplanen för natur- och kulturmiljön utgör ett strategiskt styrdokument som redovisar vilka åtgärder som ska genomföras inom området naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv under perioden 2010 till och med 2015. Till grund ligger ett mindre antal övergripande inriktningsmål, samt under vart och ett av dessa ett större antal effektmål. De åtgärder som redovisas i planen ska under genomförandetiden leda till att effektmålen kan nås eller på sikt realiseras. Åtgärderna är så långt som möjligt konkreta och uppföljningsbara och utgör den primära verksamheten för den organisation inom Västerås stad som arbetar med natur- och kulturmiljövård samt friluftslivsplanering.

Till grund för de bedömningar och avvägningar som gjorts inom ramen för handlingsplanen ligger ett rikt underlag av tidigare genomförda inventeringar och rapporter. Mycket av materialet har under förarbetet till handlingsplanen lagts in i en GIS-databas över natur- och kulturmiljövården i Västerås. Databasen är främst tänkt som ett verktyg i handläggningen av arbetet med de åtgärder som här beskrivs, men kan komma att bli värdefulla i mycket av den planering som genomförs inom staden i olika projekt. De kartor och figurer som redovisas i handlingsplanen är i hög grad uppbyggda från det källmaterial som ligger i GIS-databasen.

Motivbild

Motiven för en handlingsplan för natur- och kulturmiljön är flera. Kommunerna har enligt bl.a. miljöbalken och plan- och bygglagen ett klart uttalat ansvar för dessa frågor. Den unika ställning kommunerna har i frågor kring samhällsplanering och fysisk planering bidrar till att de beslut som fattas inom organisationen får stor betydelse för hur naturresurser som mark och vatten påverkas, vilket inte minst berör natur- och kulturmiljövården. Det åligger därför både tjänstemän och politiker i stadens förvaltningar, bolag, nämnder och styrelser att väga in sådana hänsyn i de arbeten och beslut som genomdrivs i organisationen.

Handlingsplanen syftar till att tydliggöra de inriktningar, mål och åtgärder som behövs för att kunna driva en natur-, kulturmiljövård och friluftslivsplanering som håller hög kvalitet. Under planperioden, som sträcker sig från 2010 till och med 2015, ska ett antal åtgärder genomföras och kunskapen om värdefulla och skyddsvärda naturområden och lokaler med hotade arter ska öka. I slutet av perioden ska arbetet sammanfattas och utvärderas. Handlingsplanen ska därefter revideras och aktualiseras inför en ny femårsperiod.

Handlingsplanens status

Syftet med en handlingsplan för natur- och kulturmiljön i Västerås är att lyfta fram naturvårdens, kulturmiljövårdens och friluftslivets intressen. De mål och åtgärder som redovisas begränsas till stadens arbete med naturvård, kulturmiljövård och friluftslivsplanering, men berör även planerings-, mark- och exploateringsfrågor. Programmet gäller under perioden 2010 till och med 2015 och är fastställt av kommunfullmäktige. Byggnadsnämnden har varit ansvarig under handlingsplanens framtagande, medan tekniska nämnden är ansvarig för flertalet av programets åtgärder. Tekniska nämnden har också ett strategiskt och övergripande ansvar för natur-

vårds- och friluftslivsfrågorna. Andra ansvariga nämnder är byggnadsnämnden, fastighetsnämnden, kultur- idrotts- och fritidsnämnden och miljö- och konsumentnämnden.

I handlingsplanen redovisas värderingar av områden som bedömts vara av särskilt värde för naturvården, kulturmiljövården och för det rörliga friluftslivet. Många av bedömningarna baseras på tidigare underlag och planer och syftet har varit att skapa en översikt av nuläget. Målsättningen är att kunskapsunderlaget ska öka betydligt både i kvalitet som detaljeringsgrad under handlingsplanens genomförandeperiod. Underlaget ska därför inte ses som en heltäckande förteckning av alla värdefulla mark- och vattenområden. Likväl ska de värden som beskrivs tas med vid avvägningar i samband med exempelvis fysisk planering och exploatering.

De intressen som redovisas i handlingsplanen för natur- och kulturmiljön behandlar ett av flera olika allmänna intressen. De ska vägas in i kommunens översiktsplan och ska ligga till grund för bedömningar av vilka områden som t.ex. kan undantas från exploatering, eller vilka områden som kan utvecklas som natur- och rekreationsområden.

I Västerås stad utgör naturvården en del av miljövården, och föreskrivs av stadens miljöprogram. Gentemot kulturmiljövården avgränsas kommunens naturvårdsarbete till att omfatta kulturpräglad natur med ett värde även för biologisk mångfald som ängs- och hagmarker, jättesträd och miljöer i kulturlandskapet som omfattas av biotopskydd. När det gäller friluftsliv avgränsas naturvårdsarbetet till att gälla främst naturens användning för det rörliga friluftslivet. Anläggningar som elljusspår, idrottsanläggningar eller badplatser ryms inom andra verksamheter. Gränsdragningen mellan verksamheternas olika ansvarsområden hålls aktuell genom ett internt samordningsarbete mellan förvaltningarna, och samråd mellan tekniska nämnden, kultur- idrotts- och fritidsnämnden samt fastighetsnämnden.

Tekniska nämnden ansvarar för en årlig utvärdering av handlingsplanens åtgärder, samt för den revidering och aktualisering som genomförs under det sista året av programmets femårscykel. Under genomförandeperioden redovisas det pågående arbetet, genomförda åtgärder och gröna nyckeltal i den s.k. Västeråsbarometern och i stadens miljöredovisning.

Ekonomi

Prioriteringar av vilka åtgärder som ska genomföras, och när de ska utföras, sker i hanteringen av tekniska nämndens stabs årliga verksamhetsplanering. I vilken takt åtgärderna ska ske fastställs ytterst i den ordinarie budgetprocessen, med verksamhetsplaneringen som underlag. För att verksamheten ska vara effektiv krävs en viss omfattning av personal och rambudget, inte minst för att kunna hantera exempelvis extern finansiering av åtgärder.

Alla åtgärder som tagits upp i programmet är angelägna och det är viktigt att de utförs inom programtiden. I många fall finns emellertid inte slutgiltiga beräkningar av kostnader för själva utförandet eller för skötsel av de omgestaltade områdena. Ofta förutsätts medfinansiering från staten och/eller EU.

Mot denna bakgrund och då programmet avser ett ur kommunalekonomisk tidsperspektiv lång tidsperiod där vi inte kan överblicka vilka resurser som finns, måste finansieringen av åtgärderna ske via den normala budgetprocessen.

MÅL

Nationella och regionala mål

Västerås stad har genom miljöprogrammet anslutit sig till de nationella och regionala miljömålen. I handlingsplanen för natur- och kulturmiljön i Västerås berörs främst följande miljömål:

Levande sjöar och vattendrag – Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer skall bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion skall bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Myllrande våtmarker – Våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet skall bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

Levande skogar – Skogens och skogsmarkens värden för biologisk produktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Ett rikt odlingslandskap – Odlingslandskapet och jordbruksmarkens värden för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

God bebyggd miljö – Städer, tätorter och annan bebyggd miljö skall utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturmiljövärden skall tas tillvara och utvecklas. Byggnader och anläggningar skall lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Ett rikt växt- och djurliv – Den biologiska mångfalden skall bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystem samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Stadens mål

I miljöprogrammet för Västerås stad anges fyra fokusområden för stadens miljöarbete. Fokusområdena har en tydlig koppling till de nationella och regionala miljömålen. För att Västerås ska vara långsiktigt hållbart ska stadens arbete inom fokusområdet ”natur- och kulturtillgångar” fokuseras enligt följande:

”Vi ska aktivt och långsiktigt arbeta för att stärka och bevara Västerås natur- och kulturtillgångar”

Västerås natur- och kulturtillgångar skapar de förutsättningar som krävs för att vi ska kunna bevara ett rikt växt- och djurliv. Många naturområden och kulturmiljöer är även intressanta att bevara eller restaurera ur kulturhistorisk synpunkt, då de bär på vår historia och skapar

förståelse för utvecklingen. Närheten till variationsrika natur- och kulturmiljöer i och kring staden är viktig för västeråsarna ur rekreations-, hälso- och upplevelsesynpunkt och inte minst en förutsättning och en ekologisk bas för samhällsutvecklingen.

Tillväxten i Västerås ställer krav på medvetenhet och långsiktigt tänkande i planerings- och genomförandeprocesser eftersom trycket på våra naturtillgångar ökar. Vår påverkan på Mälaren och därmed även Östersjön är ett exempel på att det vi gör i Västerås också får konsekvenser på andra platser. Våra naturtillgångar är basen i de ekologiska systemen då de är råvaror för produktion. Berg, grus och sand är exempel på ändliga resurser. Naturgruset är den mest värdefulla naturresursen av de tre och ersättningsmaterial såsom återvinningsmaterial och berg bör användas i dess ställe. Naturtillgångar som exempelvis en god markkvalitet är avgörande för produktionen av lokala livsmedel och rent vatten är en förutsättning för hälsa och välbefinnande. Idag finns hot mot våra naturtillgångar både när det gäller ett för stort råvaruuttag, men också negativ påverkan genom föroreningar eller för stor näringstillförsel. För att minska påfrestningen på våra naturtillgångar måste vi bruka mark och vatten med försiktighet och bevara och stärka dessa även för framtida bruk. Särskilt viktigt är det att bevara, skydda och förbättra kvaliteten i vårt grundvatten.

Skogen och odlingslandskapet är ett kulturlandskap av betydelse för både vårt historiska arv och vår försörjning idag. Stora delar av den biologiska mångfalden, det vill säga mångfalden i växt- och djurliv, har gått förlorad om vi jämför dagsläget med situationen för hundra år sedan. Det är därför viktigt att vi strävar efter ett miljöanpassat skogs- och jordbruk samt natur- och parkvård för att bevara artrikedomen. Bildande av naturreservat och skydd av värdefulla naturområden ger bra förutsättningar för bevarande av biologisk mångfald.

Mälaren är vår råvattentäkt vars vatten filtreras genom Badelundaåsen och så småningom blir det dricksvatten som levereras till hushållens kranar. Mälaren är också mottagare av det vatten vi använt efter att det renats, kontrollerats och gjorts drickbart och användbart igen. Eftersom Mälaren är både källan och mottagaren för vårt vatten finns det många aktiviteter i Västerås som påverkar vattenkvaliteten. Näringsläckage av bland annat fosfor från enskilda avlopp och jordbruks- och skogsmark gör att Mälaren göds och påverkas av kemikalier. Vi måste därför fortsätta att kartlägga näringsflöden och utsläpp för att ge oss bättre möjlighet att prioritera åtgärder och vända vår negativa påverkan, särskilt avseende Mälaren.

Inriktningsmål

För att stadens ambitioner ska kunna genomföras, och för att staden ska kunna samverka med övriga aktörer i samhället, har Västerås stad slagit fast fyra inriktningsmål som styrande för arbetet med natur- och kulturmiljön. Två av inriktningsmålen föreskrivs under fokusområdet "natur- och kulturtillgångar", och ytterligare två under fokusområdet "bebyggd miljö". Inriktningsmålen har en vägledande funktion för näringsliv, organisationer och västeråsare, liksom en styrande funktion för Västerås stads interna arbete när det gäller de åtgärder som ska prioriteras.

För att inriktningsmålen ska kunna nås krävs såväl åtgärder, utredningar och andra insatser (anges under rubriken "I samhället krävs"), som en hög ambitionsnivå där Västerås stad bör genomföra ett antal åtaganden för att vara drivande i den ekologiska utvecklingen (rubriken "Västerås stads ambitioner").

Målformuleringar från Västerås stads miljöprogram

Inriktningsmål för Västerås natur- och kulturtillgångar

Västerås ska erbjuda ett rikt växt- och djurliv och en varaktigt frisk, livskraftig och attraktiv miljö för invånarna.

Grönområden och vatten som bidrar till stadens identitet och karaktär, är bärare av kulturhistoriska värden, har god tillgänglighet och kvalitet för människors rekreation eller bidrar till ett hälsosamt lokalklimat, ska säkerställas och vidareutvecklas.

Mark- och vattenanvändningen ska planeras så att naturens bärkraft stärks, vattnets kvalitet skyddas och den biologiska mångfalden bevaras och utvecklas.

Sjöar, vattendrag och grundvattentillgångar skyddas och bevaras så att den framtida försörjningen tryggas.

I samhället krävs

Minskad miljöbelastning på Mälaren

Förbättrad kvalitet i sjöar, vattendrag och grundvattentillgångar

En miljöanpassning av jord-, skogsbruk och parkvård

Att värdefulla natur- och kulturområden skyddas och bevaras så att den biologiska mångfalden tryggas

Minskad brytning av naturgrus som upphör på sikt

Västerås stads ambitioner

En vattenplan tas fram som underlag för att skapa en helhetsbild av vattensituationen och möjliggöra en minskad miljöbelastning på Mälaren och en ökad vattenkvalitet i sjöar och vattendrag

En natur- och kulturvårdsplan tas fram som underlag för att skydda, bevara och återskapa värdefulla natur- och kulturmiljöer

Miljöanpassa det jord-, och skogsbruk och den parkvård som Västerås stad kan påverka

Miljöprogrammet antogs av kommunfullmäktige den 12 maj 2005.

EFFEKTMÅL OCH ÅTGÄRDER

Här redovisas de effektmål och åtgärder Västerås stad avser att nå respektive genomföra inom fokusområdet natur- och kulturtillgångar under perioden 2010 till och med 2015. Effektmålen beskriver den önskvärda effekt som genomförda åtgärder ska bidra till att uppnå. Dessa kan i vissa fall sträcka sig över flera genomförandeperioder. Effektmålens basår, dvs. det år med vilket de uppsatta målen ska jämföras med, är generellt satt till 2009. Åtgärderna är så långt som möjligt konkreta och utgör den kommunala naturvårdens huvudsakliga verksamhet under planperioden. Handlingsplanen utgör därför i sin helhet ett arbetsprogram för den enhet inom stadens organisation som hanterar naturvård, kulturmiljövård och friluftslivsplanering. Den utgör också en beskrivning av de uppdrag som ansvariga nämnder har för genomförandet av handlingsplanen.

De årtal som nämns under effektmålen kan behöva omprövas med anledning av budgetprocessen och andra omvärldsfaktorer, till exempel bidrag från staten och EU.

Avsnittet omfattar två delar – strategiskt arbete och åtgärder som riktas till verksamheter, naturtyper och områden. Under rubriken strategiskt arbete behandlas frågor som rör planering och exploatering, naturvårdens organisation, samt kommunikation och samverkan. Under verksamheter finns åtgärder som främst rör kunskapsinsamling och informationshantering. Under rubriken åtgärder riktade mot naturtyper och områden behandlas arbetet inom olika naturtyper samt områden såsom tätortsnära natur och rörligt friluftsliv. I tabellerna används följande förkortningar: TN (tekniska nämnden), BN (byggnadsnämnden), FN (fastighetsnämnden), KIFN (kultur- idrotts- och fritidsnämnden), MKN (Miljö- och konsumentnämnden), LMF (lantmäteriförvaltningen), SLK (stadsledningskontoret), KS (kommunstyrelsen), KF (kommunfullmäktige), ME (Mälarenergi AB), SKS (Skogsstyrelsen), LST (länsstyrelsen).

Strategiskt arbete

Miljöfrågorna, inklusive natur- och kulturmiljövårdsfrågorna, är komplexa och många gånger svårgreppbara. De handlar ofta om värden som successivt utvecklats och byggts upp under årtusenden och ibland årmiljoner, som kan påverkas eller oåterkalleligt förstöras på bara något eller några decennier. Bara genom kunskapsutveckling, politiskt arbete, internationella överenskommelser, lagstiftning och konsumentinflytande kan vår attityd gentemot sådana värden förändras. Genom att sprida information och kunskap kan vi nå framgång med miljöarbetet. Det är viktigt att denna insikt genomsyrar kommunens hela organisation och får genomslag i de hänsyn som tas där olika allmänna intressen vägs mot varandra.

Människor fattar beslut som påverkar utvecklingen. Ibland leder dåligt underbyggda beslut, eller beslut där inte alla hänsynstaganden belysts tillräckligt, till uppkomsten av miljöproblem. Detta är i många fall orsaken till de miljöfrågor och problem vi idag står inför. För att en ekologisk hållbar utveckling ska vara möjlig krävs såväl politiska beslut i stora strukturella samhällsfrågor som miljöanpassad näringslivsutveckling och livsstilsförändringar som har sitt utgångsläge i varje enskild individ. Genom att arbeta fram och tillämpa underlag för beslut som

belyser relationen till miljöprogrammets prioriterade områden, kan vi tydligare synliggöra miljöproblem och förbättra vårt arbete för en ekologiskt hållbar utveckling. I detta arbete är all form av kunskapsuppbyggnad helt nödvändig. En annan viktig framgångsfaktor i arbetet med att göra Västerås till en långsiktigt hållbar kommun är samverkan. I handlingsplanen för natur- och kulturmiljön lyfts därför samverkan – både internt och externt – som en mycket viktig del i genomförandet av de åtgärder som föreslås. I en del fall kan staden agera helt på egen hand för att genomföra åtgärder och nå uppsatta mål, exempelvis där vi har full rådighet som markägare. I andra fall krävs att vi samverkar, inspirerar och uppmuntrar till att andra aktörer tar initiativ till egna åtgärder i linje med handlingsplanens intentioner. Staden kan samverka med skolor, universitet, högskolor, näringsliv, lokala föreningar och andra organisationer, liksom med markägare och verksamhetsutövare. Samverkan kan även gynna spridningen av miljöinformation och naturdata liksom tillgängligheten till och användbarheten av information.

För att handlingsplanens intentioner och mål ska få genomslag krävs att det finns en effektiv organisation, med egen personal och budget, samt att frågorna vägs in i såväl det interna som det externa arbete stadens olika förvaltningar bedriver.

Stadens naturvårdsorganisation

Naturvårds-, kulturmiljövårds- och friluftslivsfrågorna berör många förvaltningars verksamheter. Samtidigt är det omöjligt att förvänta sig att alla nyckelpersoner i de respektive förvaltningarna ska besitta samma engagemang och kunskap kring dessa frågor. Det är därför naturligt att samla kompetensen i en enhet som får det samlade ansvaret att arbeta utifrån handlingsplanen som ett arbetsprogram. Enheten har även en rådgivande stödfunktion gentemot andra förvaltningar.

Definitioner

Naturvård är en del av det övergripande området miljövård. Naturvård inkluderar naturskydd och innebär skydd och vård av naturen genom hänsyn i människans nyttjande av naturresurserna, genom restaurering och nyskapande av skadade eller försvunna naturmiljöer samt genom främjande av friluftsliv. Enligt lagstiftningen är naturvård i hög grad en kommunal angelägenhet.

Kulturmiljövård avser verksamhet som syftar till att skydda, vårda och sprida kunskap om kulturarvet, i detta sammanhang främst i form av kulturlandskap och kulturskapade naturmiljöer.

Friluftsliv avser verksamheter ute i det fria, ofta för längre tid och i vildare natur än vistelser i tätortsnära grönområden eller parker, där man oftare talar om **rekreation**.

Tekniska nämnden har efter införandet av den nya organisationen det övergripande ansvaret för naturvårdsfrågorna i Västerås stad. Ansvaret innebär bl.a. att stadens handlingsplan för natur- och kulturmiljön hålls aktuell och uppdaterad, att genomföra huvuddelen av dess fast-

slagna åtgärder, liksom att kommunicera hur det målstyrda åtgärdsarbetet fortskrider (genom Västeråsbarometern). Arbetet omfattar bland annat kunskapsinsamling, skötsel och skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer, samt informationsspridning och samverkan. Dessutom har tekniska nämnden förvaltaransvaret för de kommunala reservaten, samt de statliga reservat där Västerås stad är utsedda förvaltare. Naturvårdskompetens finns idag huvudsakligen inom tekniska nämndens stab och stadsbyggnadskontoret.

Tillsynen av tekniska nämndens ansvar för förvaltandet av stadens reservat vilar idag på kultur- idrotts- och fritidsnämnden, eftersom Västerås stad i nuläget endast har ett eget kommunalt reservat, nämligen kulturreservatet Gäddeholms herrgård. I det sammanhanget kan det inom några år komma att bli aktuellt att utöka med ytterligare en person för tillsyn och åtgärder inom kulturmiljövården. Under genomförandet av handlingsplanens mål och åtgärder ingår att omvandla några av de statliga naturreservaten till kommunala naturreservat, samt att bilda nya kommunala naturreservat. I ett sådant skede kan det bli aktuellt att se över var tillsynen över en sådan förvaltning ska förläggas. Den frågan bör senast vara löst inför ett beslut om bildande av kommunala naturreservat.

Hänsyn i planeringsskedet

Vården som är kopplade till natur, kulturmiljö och friluftsliv är viktiga faktorer att ta hänsyn till vid fysisk planering och exploatering av mark och vatten. För att rätt hänsyn ska kunna tas krävs att rätt underlag och bedömningar vägs in i kommunens översiktsplan, samt i de olika skedena av planeringsprocessen. Kompetens från naturvårdsorganisationen ska kopplas in i nya projekt i ett så tidigt skede som möjligt för att bidra med kvalificerade bedömningar av vilken typ av påverkan projektet kan komma att få, och vilka eventuella utredningar som behöver genomföras för att få ett tillräckligt bra kunskapsunderlag för att rätt beslut ska kunna fattas. Omvänt ska naturvårdsorganisationen verka för att det kunskapsunderlag som byggs upp ska vara tillgängligt för handläggare på de olika förvaltningar som arbetar med planläggning och exploatering, lämpligen genom stadens egen kartportal. Med rätt kunskapsunderlag kan planeraren eller exploatören minimera intrånget i naturvårdens och friluftslivets intressen, bibehålla eller stärka naturens kvaliteter och förädla t.ex. bostads- eller industriområden. I de fall kunskapsunderlag saknas eller ej är fullgott krävs nya eller fördjupade inventeringar, vilka bör bekostas som en del i ett exploaterings- eller planuppdrag.

I Västerås stads miljöprogram lyfts frågan om beslut och beslutsprocesser som en framgångsfaktor för att kunna nå ett långsiktigt ekologiskt hållbart Västerås. Lika viktigt som det är att fatta rätt beslut, baserat på riktig kunskap, är det att också balansera och kompensera den förlust av grönområden och natur som ibland resulterar av exploatering då staden utvecklas. Det kan t.ex. gälla hur man kan kompensera för intrång i områden som i stadens gröstrukturplan klassats som mycket värdefulla, genom exempelvis skydd eller anläggning av grönområden i anslutning till exploateringen, eller på annan plats. Hur balanseringsprincipen ska kunna komma till sin rätt i stadens arbete bör utredas i samverkan mellan berörda förvaltningar.

ÅTGÄRDER – STRATEGISKT ARBETE	ANSVAR	SAMVERKAN
En årlig verksamhets- och uppföljningsplan utarbetas för naturvårdens verksamhet på tekniska nämndens stab	TN	
Politiker och tjänstemän inom berörda förvaltningar och nämnder erbjuds ett årligt utbildningstillfälle där Västerås natur och dess värden för biologisk mångfald och människors rekreation lyfts fram	TN	
Rekommendationer som ges i kommunens översiktsplan baseras på kunskap och bedömningar där naturvårdens, kulturmiljövårdens och friluftslivets intressen vägts in	TN, BN	
Beakta naturvårdens, kulturmiljövårdens och friluftslivets intressen vid all fysisk planering, bygglovprövning, prövning av strandskyddsbestämmelser och annan exploatering. Avsteg eller påverkan bör medföra kompensation	TN, BN, FN, KIFN, MKN	
Sök samråd med stadens naturvårdskompetens vid all kommunal verksamhet som påverkar de områden som klassats som skyddsvärda	TN, BN, FN, KIFN, MKN	
Utbetala en tydlig kommunikationsstrategi för verksamheter som berör naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv	TN	
Utbetala en tydlig samverkansstrategi för hur staden ska kunna samverka med andra aktörer inom verksamhetsområdet, i syfte att förbättra kunskapsutbytet mellan staden och regionen. Inbjud aktörer till en diskussion om ett gemensamt forum för dessa frågor	TN	

Kommunikationsstrategi

Arbetet med handlingsplanen ska genomsyras av öppenhet och därför bör en tydlig kommunikationsstrategi tas fram där gemensamma förhållningssätt läggs fram och tydliggörs. Strategin kan exempelvis behandla ett för staden gemensamt skyltningsprogram, en designmanual för trycksaker, etc. för verksamheter som ingår i naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv. I strategin bör även ingå att redovisa hur press och allmänhet kan hållas uppdaterade med det arbete som utförs utifrån handlingsplanen, t.ex. genom pressmeddelanden och s.k. RSS-flöden från Västeråsbarometern. Något som är angeläget är också att särskilda medel avsätts för produktion av trycksaker och informationsmaterial som kan spridas till allmänhet och skolor, eller för publicering av annonser. En kommunikationsstrategi bör även innehålla tydliga riktlinjer för hur information som publiceras på stadens webbplats kan och bör se ut.

Samverkansstrategi

Västerås stad är en av många aktörer på naturvårds-, kulturmiljövårds- och friluftslivsområdet i regionen. Andra är exempelvis enskilda, föreningar och organisationer, andra kommuner och myndigheter såsom Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, Fiskeriverket, Jordbruksverket och Naturvårdsverket, samt olika företag och verksamhetsutövare. Staden bör ha ett tydligt ansvar att hålla dessa andra aktörer informerade om de mål och åtgärder som genomförs. Dessutom bör målsättningen vara att i så hög grad som möjligt hitta samverkansformer där frågor av gemensamt intresse kan utvecklas och diskuteras. I ett flertal av landets kommuner finns särskilda naturvårdsforum eller -nätverk, eller t.o.m. naturvårdsberedningar, där flera av regionens övriga aktörer är representerade. Västerås stad bör utreda om ett sådant arbetssätt kan vara av intresse att genomföra även här.

Verksamheter

Kunskapsuppbyggnad

För att hänsyn ska kunna tas till bevarande- och skyddsvärda miljöer och arter krävs dokumenterad kännedom om att och var de finns samt i vilket tillstånd de befinner sig. Sådan baskunskap kan bara fås genom aktiva fältundersökningar, eller inventeringar. De kan ske av naturvårdspersonal från Västerås stad, beställas in från externa konsulter, eller tas fram i samverkan med t.ex. länsstyrelsen eller ideella aktörer. I ett inventeringsuppdrag ingår inte bara kartläggning och statusklassning av de värden som undersöks, utan även hur miljön eller arten/arterna bäst förvaltas. I vissa fall kan det krävas omfattande skydds- och/eller restaureringsåtgärder för att värdena ska ha en rimlig chans att leva vidare, vilket bör framgå i de rekommendationer som tas fram under inventeringen. Det är viktigt att poängtera att resultat från inventeringar är färskvara och att statusen för värdefulla naturområden och rödlistade arter kontinuerligt behöver uppdateras. Ny kunskap leder också till att nya kunskapsluckor uppmärksammas och att synen på värdefull natur förändras.

Alla de inventeringar som genomförs, beställs eller tas fram i samverkan ska vara kvalitetsgranskade och digitalt levererade för import i stadens GIS-system för hantering av natur- och kulturmiljövärden. Lantmäteriförvaltningen har expertkompetens som kan användas i detta arbete. De uppgifter som hämtas in ska tillgängliggöras för handläggare på olika förvaltningar, t.ex. genom stadens interna kartportal. För känsliga uppgifter om hotade arter används de säkerhetsrekommendationer som tagits fram av ArtDatabanken i Uppsala.

Resultatet från inventeringarna används som ett viktigt kunskapsunderlag i det löpande naturvårdsarbetet vid t.ex. fysisk planering, exploateringsärenden, samrådsärenden enligt skogsvårdslagen och landskapsvård. Kunskapen är en förutsättning för att kunna prioritera och genomföra skötsel och skydd för områden och arter, men kan också användas i stadens arbete med att förmedla information om dessa värden till allmänheten.

Effektmål

1. Från år 2010 ska inga områden med höga naturvärden, viktiga kulturmiljöer eller friluftslivsområden allvarligt försämrats pga. otillräckliga hänsyn
2. Senast år 2015 ska all mark som ägs och förvaltas av Västerås stad ha värderats med avseende på natur- och kulturmiljövärden
3. Till år 2015 ska samtliga värdefulla resp. mycket värdefulla områden i grönstrukturplanen för Västerås ha bedömts utifrån deras värden för natur- och kulturmiljön
4. Senast år 2015 ska alla områden som kan klassas som tysta områden enligt rådande rekommendationer vara kända
5. Till år 2020 ska minst 50 % av Västerås yta ha värderats med avseende på natur- och kulturmiljövärden

ÅTGÄRDER – KUNSKAPSUPPBYGGNAD	ANSVAR	SAMVERKAN
Kunskapsunderlag och arbetsrutiner tas fram eller aktualiseras för att tydliggöra vilka hänsyn som ska tas (1)	TN, BN, FN	
Principer för hur kompensation ska ske när natur tas i anspråk för exploatering tas fram 2010 (1)	TN, BN, FN	SLK
Planer för skötsel av egen mark anpassas till förekommande värden (2)	TN, FN, KIFN	
Planer för utveckling av värden på egen mark tas fram eller aktualiseras (2)	TN, FN, KIFN	
Grönstrukturplaner tas fram för samtliga tätorter i Västerås (3)	TN, BN	
Senast 2015 kartläggs hur många av tätorternas grönområden som uppfyller kraven på <35 dB(A) (4)	TN, BN	MKN
Senast 2015 genomförs en översiktlig kartläggning över tysta områden i Västerås <35 dB(A) (4)	TN, BN	MKN
Program för inventeringar med prioriteringar upprättas (5)	TN	
Sammanställningar och inventeringar genomförs, samordnas med andra mål, gemensam kartportal skapas (5)	TN	LMF

Siffror inom parentes anger vilket effektmål åtgärden är kopplad till

Skötsel

En stor del av de natur- och kulturmiljöer som finns i Västeråstrakten behöver kontinuerlig skötsel för att inte förlora sina värden. I kulturlandskapet har människans hävd, t.ex. genom slätter- och betesformer, gynnat förekomsten av många arter som idag är missgynnade eller direkt hotade. I många landskapstyper gäller ofta att naturliga strukturer, processer och funktioner satts ur spel av rationella bruksmetoder.

I skötseln av natur- och kulturmiljöer ingår även att restaurera, utveckla och nyskapa miljöer som krävs för att mångfalden av miljöer och arter i landskapet inte för gott ska gå förlorad. I första hand inriktas de åtgärder som här föreslås till de marker som ägs och förvaltas av Västerås stad, men staden bör även ta initiativ till samverkan med andra aktörer och markägare för att driva åtgärder som kan leda till att målen i handlingsplanen kan uppfyllas.

I de reservat som förvaltas av Västerås stad har staden ett uttalat skötselansvar. Arbetet innebär bland annat tillsyn och underhåll av anläggningar såsom vandringsleder och grillplatser. Arbetet utförs av tekniska nämnden. Nämnden ansvarar också för skötsel av detaljplanelagd naturmark med kommunalt skötselansvar.

Effektmål

1. Till år 2015 ska samtliga reservat som förvaltas av Västerås stad skötas, utvecklas och tillgängliggöras
2. Till år 2020 ska minst 150 ha våtmark restaurerats eller tillskapats genom Västerås stads initiativ

3. Till år 2015 ska minst 25 småvatten (<1 ha, utan genomrinning) restaurerats eller tillskapats
4. Till år 2020 ska arealen ängsvegetation som sköts med bete eller slåtter på mark i Västerås stads ägo öka med 25 %
5. Till år 2020 ska minst 50 % av Västerås identifierade värdefulla natur- och kulturmiljöområden skötas på ändamålsenligt sätt
6. Till år 2020 ska vården av värdefulla biotopskyddade landskapselement öka
7. Till år 2020 ska förlusten av arter och naturtyper som Västerås har ett särskilt ansvar för vara hejdad
8. Samtliga skogar som ägs och förvaltas av Västerås stad ska senast år 2012 vara miljöcertifierade enligt gällande norm
9. Till år 2015 ska samtliga mycket värdefulla gröna områden (enligt grönstrukturplanen) i Västerås skyddas och skötas
10. Senast år 2015 ska hela Svartåstråket vara tillgängligt för friluftslivet
11. Till år 2020 ska andelen stränder som är tillgängliga för allmänheten öka med 20 %
12. Vandringslederna har bättre tillgänglighet 2012

ÅTGÄRDER – SKÖTSEL	ANSVAR	SAMVERKAN
Skötselplaner och föreskrifter aktualiseras (1)	TN	LST
Reservaten restaureras för att nå uppsatta bevarandemål (1)	TN	LST
Reservaten görs tillgängliga och attraktiva för besökare (1)	TN	LST
Badelundaåsen och Anundshög utvecklas så att dess värden som kultur- och naturmiljö stärks och tillgängliggörs (1)	TN, KIFN	LST
Markinnehavet inventeras för att identifiera lämpliga objekt för åtgärder, utmynnar i en genomförandeplan (2)	TN, FN	LST
Skogsvåtmarker, t.ex. dikade mossar, kärr och sumpskogar, restaureras där så är möjligt (2)	TN, FN	LST, SKS
Riktade åtgärder genomförs i områden där groddjur, större vattensalamander, sländor etc. redan förekommer (3)	TN	LST
Särskilda åtgärder riktas för att få naturnära hävd av gräsmarker i tätortsnära områden samt t.ex. Sundängen, Frösåker, Uppåkra ängsmark, Önstensborg, Kvistberga, Trådarängarna och Björnön (4)	TN, FN	
Skötselplaner för värdefulla områden aktualiseras (5)	TN, FN	
Olika avtalsformer används för att få hävd av värdefulla områden (5)	TN, FN	
Särskilt intressanta öppna kulturlandskap identifieras och hävdas (5)	TN, FN, KIFN	
Västerås kulturmiljöprogram aktualiseras (5)	TN, KIFN	
Marker som ägs av Västerås stad inventeras senast 2012 med avseende på biotopskyddade landskapselement, utmynnar i plan för hävd (6)	TN, FN, KIFN	
Senast 2012 definieras vilka arter och naturtyper som Västerås har ett sär-	TN	LST

skilt ansvar för i riket och regionen (7)		
Senast 2015 tas lokala åtgärdsplaner fram för uppföljning av ansvarsarter och ansvarsbiotoper (7)	TN	
En grön skogsbruksplan tas fram för stadsdelsskogarna (8)	TN	
Nyckelbiotopsinventeringen aktualiseras i skogsbestånd som ägs av Västerås stad (8)	FN	
Mängden död ved ska öka i skogsområden som sköts med inriktning på naturvård (8)	TN, FN	
Äldre (>60 år) och gammal (>120 år) ädellövskog och lövskog värnas och utvecklas (8)	TN, FN	
Jätteträd kartläggs och vårdas (8)	TN, FN	LST
Olika skyddsformer används för att mer effektivt säkra och sköta mycket värdefulla områden med tätortsnära natur (9)	TN	
Tätortsnära natur sköts för att bevara befintliga värden, samt för att tillgodose människors behov av rekreation och friluftsliv, samt möjlighet till upplevelser (9)	TN	
Utbyggnaden av vandringsleden Svartånära etapp 2 och 3 fullföljs, ända upp till Svanå (10)	TN	
Tillgänglighetsaspekter i strandområden inventeras (11)	TN	
Åtgärder genomförs för att öka tillgängligheten i strandområden som bedöms vara särskilt intressanta (11)	TN	
Informationsmaterial tas fram om lederna (12)	TN	
Plan för tillgänglighetsåtgärder på vandringsleder upprättas och genomförs (12)	TN	

Siffror inom parentes anger vilket effektmål åtgärden är kopplad till

Skydd

I miljöbalken finns ett flertal former av områdesskydd som kan användas för att skydda värdefulla natur- och kulturmiljöer; exempelvis natur- och kulturresevat, naturminnen, Natura 2000, biotopskyddsområden, djurskyddsområden och strandskyddsområden. *Reservat* används för att avsätta områden där det är av särskild vikt att få rådighet över värdenas utveckling. Ofta ingår olika ersättningsformer för att kompensera markägare för reservatets intrång på markägarens rätt att sköta markerna, alternativt inlösen i de fall det t.ex. inte går att nå någon annan överenskommelse. *Natura 2000-områden* är områden som ingår i ett omfattande europeiskt nätverk av miljöer med särskilda värden eller prioriterade arter. Det generella *biotopskyddet* omfattar ett stort antal biotoper som företrädesvis förekommer i odlingslandskapet. Skyddet, som hanteras av Länsstyrelsen, inbegriper bl.a. alléer, källmiljöer, småvatten, våtmarker och åkerholmar. Utöver det generella biotopskyddet kan andra biotoper avgränsas som *biotopskyddsområden*. Skogsbiotoper såsom brandfält, ravinskogar, alkärr och myrholmar kan skyddas av Skogsstyrelsen. Länsstyrelsen kan även avgränsa rik- och kalkkärr, ängar och naturbetesmarker, naturliga bäckfåror samt ras- och bergbranter som inte omfattas av Skogsvårdslagen. *Naturminnen* är en äldre skyddsform som främst har använts för att skydda enskilda objekt som jätteträd. Under senare tid har denna skyddsform åter fått en renässans.

Djurskyddsområden används för att avsätta områden som är särskilt viktiga för att skydda fortplantningsplatser och uppväxtplatser för särskilda djurgrupper, t.ex. fågelskyddsområden som beläggs med besöksförbud under delar av året. En del arter som bedömts vara av särskilt europeiskt intresse har också ett starkt skydd genom artskyddsförordningen, vilken föreskriver att sådana arters fortplantnings- och viloplatser har ett generellt skydd. Utöver dessa skydd kan såväl växt- som djurarter fridlysas med stöd av miljöbalken. Fåglar och däggdjur räknas till vilt och omfattas av jaktlagen.

Strandskyddet omfattar strandnära områden både i vatten och på land. Generellt skyddas 100 m från strandlinjen, men skyddet kan utökas upp till 300 m från strandlinjen, eller gälla bara 25 m från strandlinjen längs mindre diken och bäckar. Syftet med strandskyddet är att tydliggöra rätten för allmänheten och det rörliga friluftslivet att ha åtkomst till stränder, samt att avsätta områden som bedöms vara av stort skyddsvärde för växt- och djurlivet. Från 1 juli 2009 gäller nya strandskyddsregler. I dessa ingår exempelvis att kommunerna ska redovisa bedömningar av vilka områden som ska omfattas och undantas i det nya strandskyddet. Bedömningen ska redovisas som ett tematiskt skikt i kommunens översiktsplan, och ska godkännas av Länsstyrelsen.

Utöver miljöbalkens skyddsformer kan även detaljplaner och områdesbestämmelser erbjuda ett visst skydd genom att områden kan pekats ut som naturmark och markanvändningen beläggas med vissa restriktioner. En annan typ av områdesskydd är naturvårdsavtal som kan slutas mellan t.ex. skogsvårdsstyrelsen och markägare. Naturvårdsavtalen är civilrättsliga avtal som syftar till att bevara och utveckla värdefulla naturområden. Dessa alternativa och ofta frivilliga avtal är ofta väl värda att pröva, även i den lokala naturvården.

I Västerås kommun finns 18 reservat. Av dessa är 17 st statligt bildade naturreservat och ett är ett kommunalt bildat kulturresevat. I de statligt bildade reservaten är Länsstyrelsen i Västmanland huvudman och i åtta av dessa är Västerås stad utsedda förvaltare. Västerås stad är i nuläget endast både huvudman och förvaltare för det eget bildade kommunala kulturresevatet Gäddeholms herrgård. För områden som är av särskilt högt värde för staden kan staden ta ett större ansvar genom att bilda egna kommunala reservat eller omvandla statliga reservat till kommunala reservat. I handlingsplanen föreslås att Västerås stad under planperioden 2010 till och med 2015 omvandlar de statliga reservaten Björnön och Johannisberg till kommunala reservat. I förslaget ligger även att staden bör verka för att naturreservat bildas av Frövisjön och Ångsjön, vilka utgör de sista kvarvarande resterna av slättvåtmarker i kommunen.

Såväl nybildande som ombildande av reservat kräver att en skötselplan tas fram som beskriver områdets värden och den skötsel som krävs för att bevara och i förekommande fall utveckla eller restaurera dem. Därutöver tillkommer föreskrifter, vilka utgör ett juridiskt dokument som reglerar markanvändningen och de regler som gäller inom reservatet. Reservatet inrättas genom ett beslut som kungörs till allmänheten, vanligen i dagspressen. Den part som bildar och bedriver tillsyn i reservatet kallas huvudman, medan den part som äger ansvaret för skötseln i reservatet kallas förvaltare. Annan part än huvudman kan utses till förvaltare.

Handlingsplan för natur- och kulturmiljön i Västerås

RESERVAT I VÄSTERÅS	HUVUDMAN	FÖRVALTARE	AREAL
Amundsgrund	Länsstyrelsen	Västerås Stad	1 ha
Asköviken-Tidö	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen	896 ha
Badelunda	Länsstyrelsen	Västerås Stad	38 ha
Bispebo	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen	59 ha
Björnön	Länsstyrelsen	Västerås Stad	271 ha
Engsö	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen	7 171 ha
Frösåker	Länsstyrelsen	Västerås Stad	506 ha
Fullerö	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen	106 ha
Gäddeholms kulturresevat	Västerås stad	Västerås Stad	396 ha
Hästhalmarna	Länsstyrelsen	Västerås Stad	43 ha
Johannisberg	Länsstyrelsen	Västerås Stad	22 ha
Kalvholmen	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen	38 ha
Kattskär	Länsstyrelsen	Västerås Stad	3 ha
Ridö-Sundbyholmsarkipelagen	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen och SveaSkog AB	8 575 ha
Solviksskogen	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen	29 ha
Strömsholm	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen	2 584 ha
Sundängen	Länsstyrelsen	Västerås Stad	215 ha
Tååsen	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen	39 ha

Effektmål

1. Arealen skyddad natur- och kulturmiljö i Västerås ska öka
2. Till år 2020 ska samtliga sjöar, stränder och vattendrag med höga värden skyddas
3. Till år 2020 ska samtliga områden med hög betydelse för den framtida vattenförsörjningen skyddas
4. Senast år 2020 ska samtliga vatten som är bärare av kulturhistoriska värden skyddas och skötas

ÅTGÄRDER – SKYDD	ANSVAR	SAMVERKAN
Kulturresevatet Gäddeholm inrättades 2008. Reseivatet genomförs enligt upprättad skötselplan så att värdena säkras och tillgängliggörs (1)	TN	
Naturresevatet Björnön omvandlas senast 2015 från statligt till kommunalt naturresevat (1)	TN	LST
Naturresevatet Johannisberg omvandlas senast 2015 från statligt till kommunalt naturresevat (1)	TN	LST
Senast 2015 ska våtmarkerna vid Ångsjön och Frövisjön skyddas som naturresevat (1)	TN, FN	LST

Handlingsplan för natur- och kulturmiljön i Västerås

Olika skyddsformer används för att avsätta områden med mycket höga natur- och kulturmiljövärden (1)	TN, FN	LST, SKS
En strandskyddsutredning initieras senast under 2010 för att utreda var särskilt höga värden finns (2)	TN, FN	SLK, LST
Sammanställningar och inventeringar genomförs senast år 2015, samordnas med stadens strandskyddsutredning och vattenplan (2)	TN, BN	
Olika skyddsformer används för att avsätta områden för att säkra värdefulla vattenförekomster (t.ex. grusåsar), samordnas med vattenplanen (3)	TN, BN	ME, MKN
Sammanställningar och inventeringar genomförs senast år 2015 för att avgöra var kulturhistoriska värden i och invid vatten finns (4)	TN, KIFN	LST
Olika skyddsformer används för att säkra och sköta särskilt värdefulla kulturmiljöer i och invid vatten (4)	TN, KIFN	LST
Vandringshinder som hindrar hotade vattenlevande arter att förflytta sig mellan sina livsmiljöer, ska åtgärdas (4)	TN, FK, KIFN, ME	LST

Siffror inom parentes anger vilket effektmål åtgärden är kopplad till

BILAGA

Kartor över värdefulla och skyddade områden i Västerås

Denna del av handlingsplanen redovisar kartor över områden som har höga värden för natur- och kulturmiljön samt för friluftslivet i Västerås. Framförallt redovisas de värdekärnor som redan är kända och i olika grad skyddade, eller på andra sätt redan bedömda. Områdena är klassade i en fyrgradig skala, där klass 1 är det högsta värdet. I den högsta klassen ingår utöver områden med nationellt intresse även områden med internationell status (såsom Natura 2000-områden, Ramsar-områden). Klassificeringen följer Naturvårdsverkets rekommendationer:

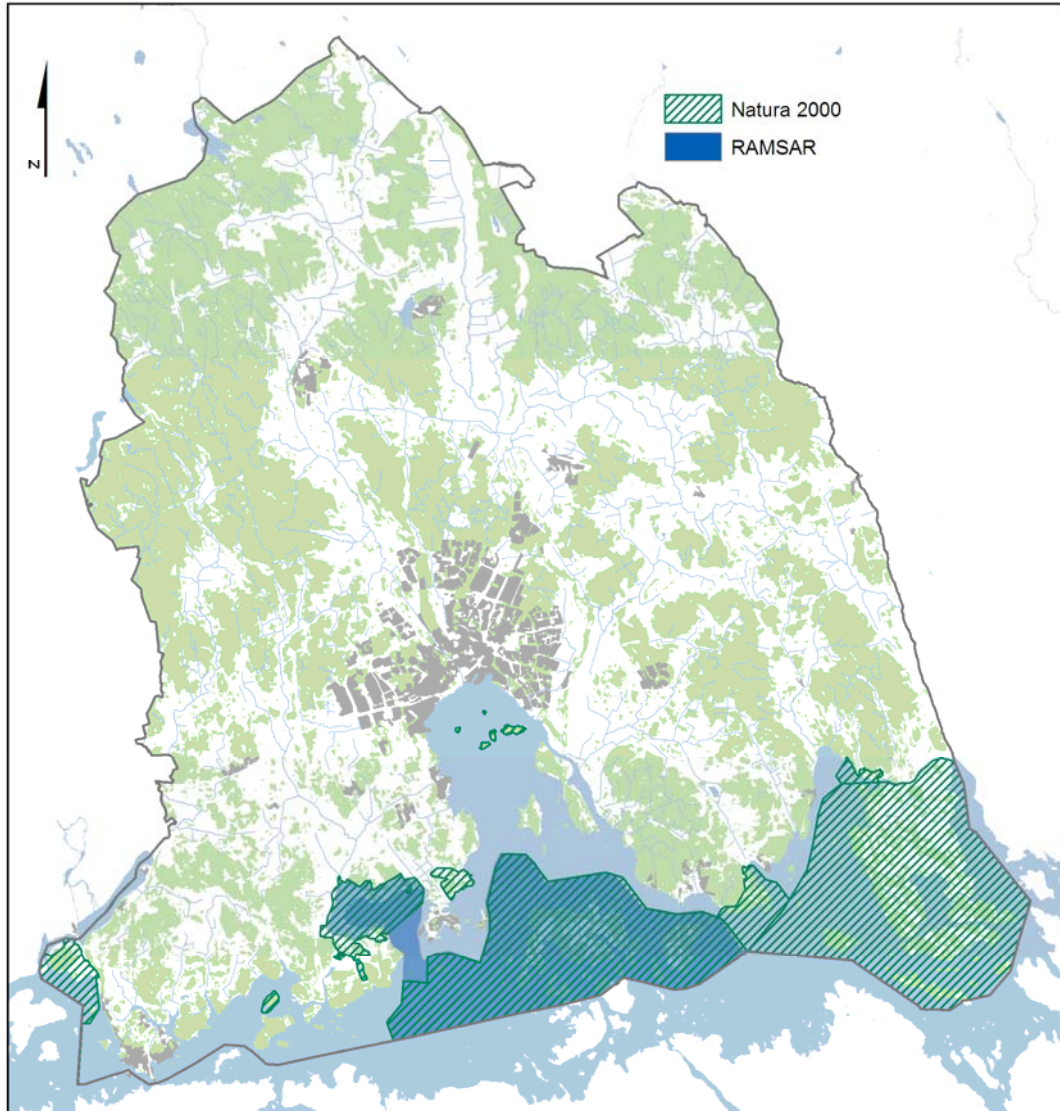
Klass 1 Nationellt intresse (samt internationellt intresse)

Klass 2 Regionalt intresse

Klass 3 Kommunalt intresse

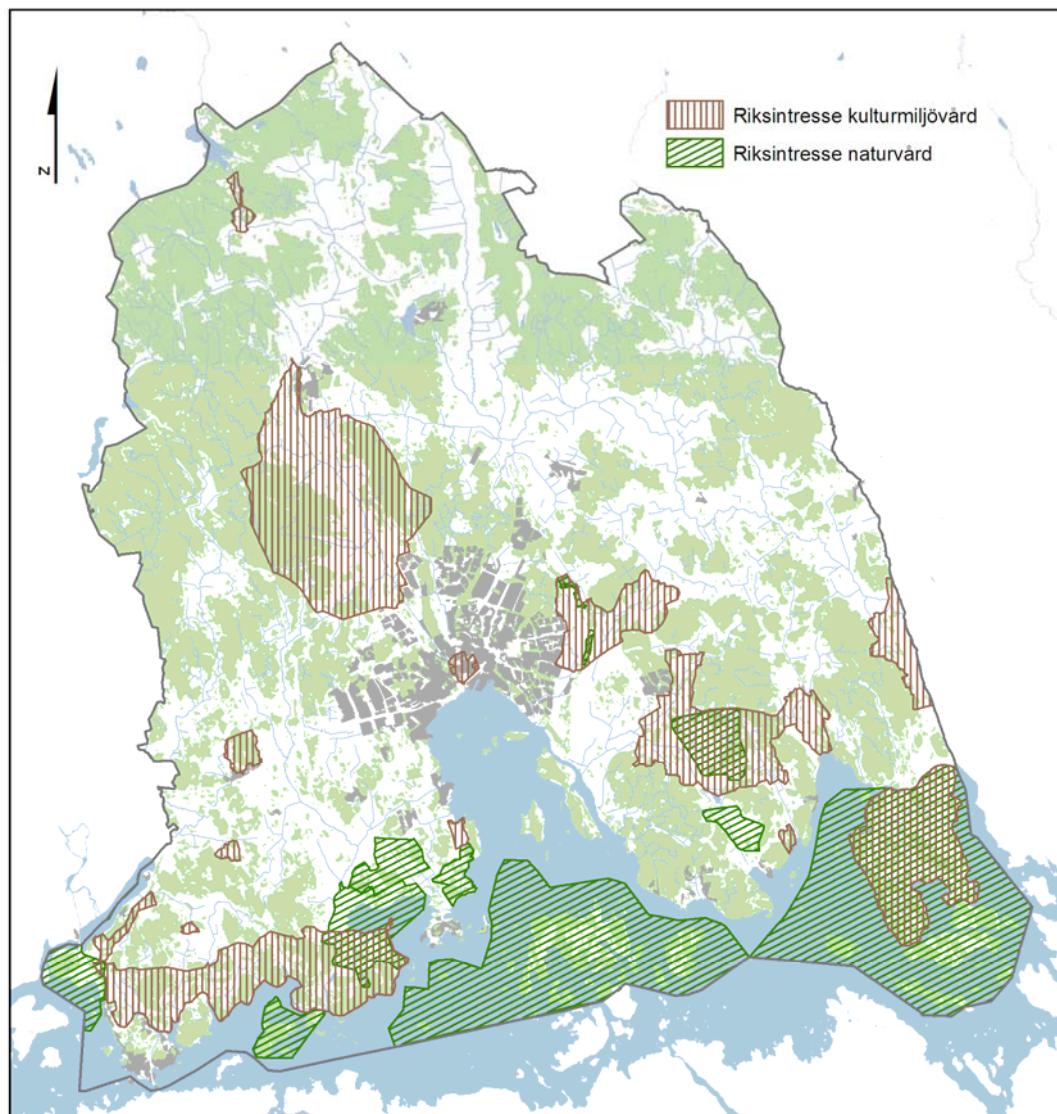
Klass 4 Lokalt intresse

Områden med internationella och europeiska värden (Klass 1)

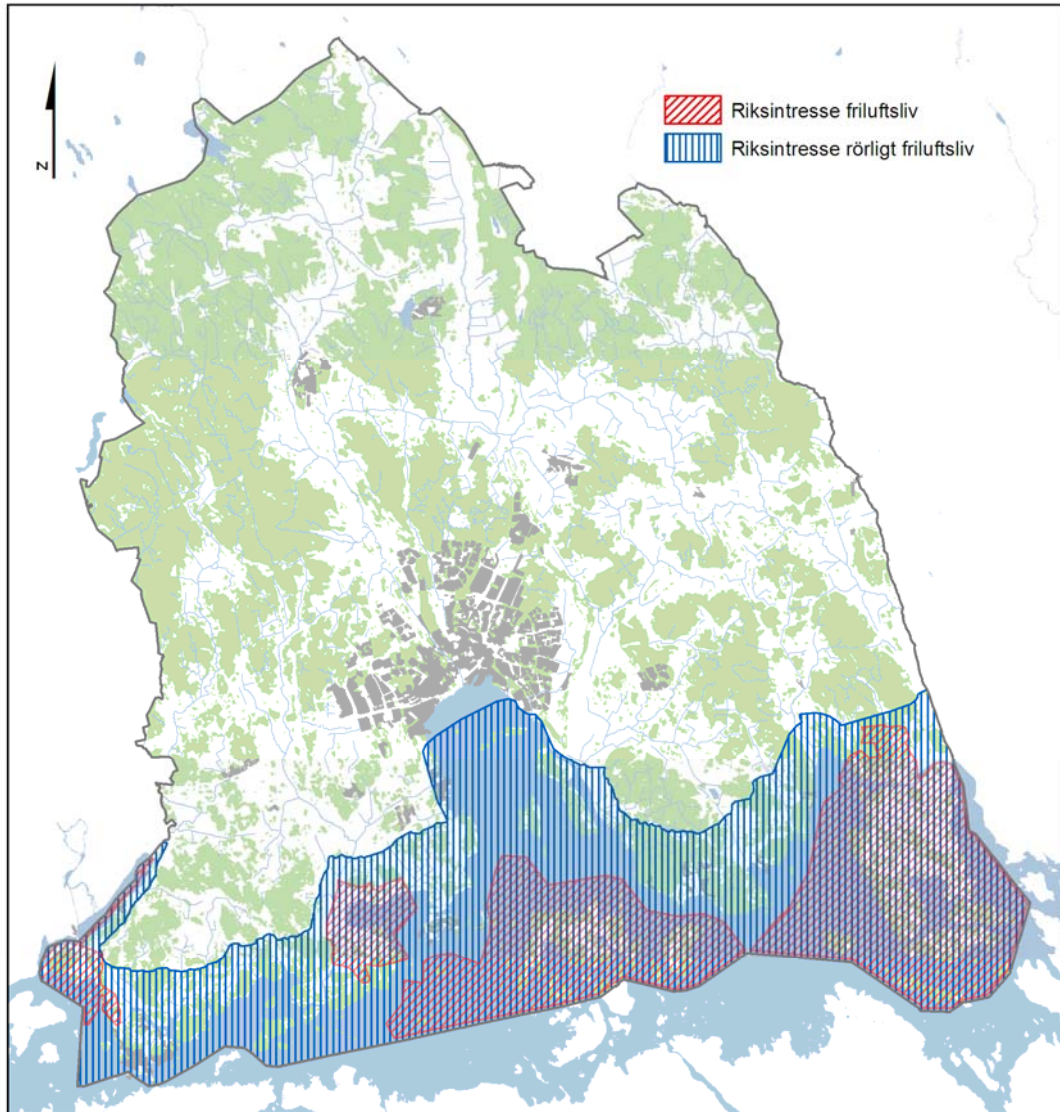

Natura 2000 är ett nätverk inom EU som verkar för att skydda och bevara den biologiska mångfalden, främst naturtyper och arter som ingår i habitatdirektivet och fågeldirektivet. **RAMSAR-områden** är särskilt värdefulla våtmarksområden som har ett internationellt värde enligt RAMSAR-konventionen.

Riksintresseområden (Klass 1)

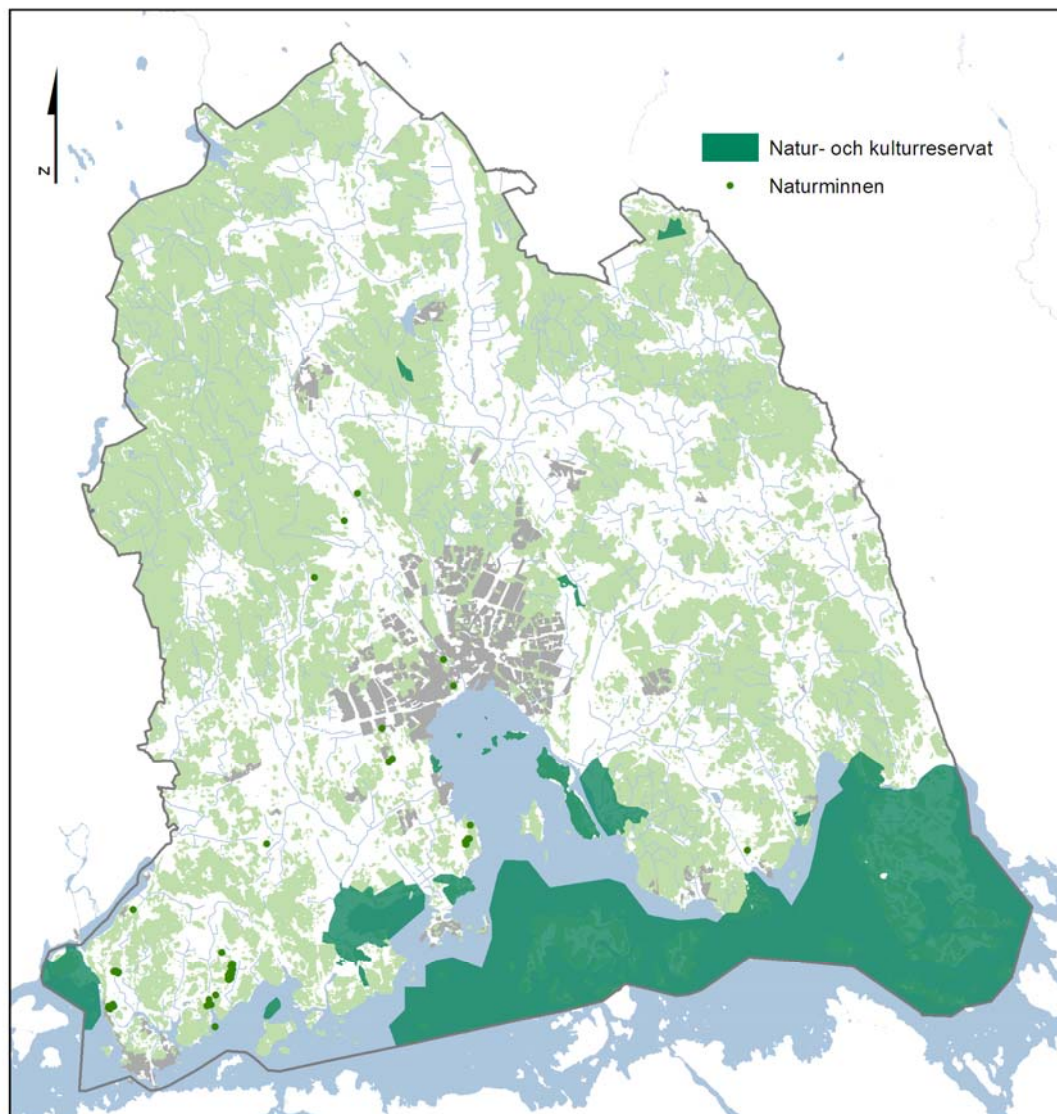

Riksintresse är ett begrepp som kan avse ett område, plats eller enstaka objekt som är skyddade och anses viktiga ur ett nationellt perspektiv. Riksintressen preciseras i dialog mellan stat och kommun och redovisas i översiktsplanen. Riksintressen bevakas av länsstyrelsen och får inte skadas påtagligt av exempelvis nya byggprojekt. I figuren visas de riksintressen som i Västerås utpekats för kulturmiljövården och naturvården.

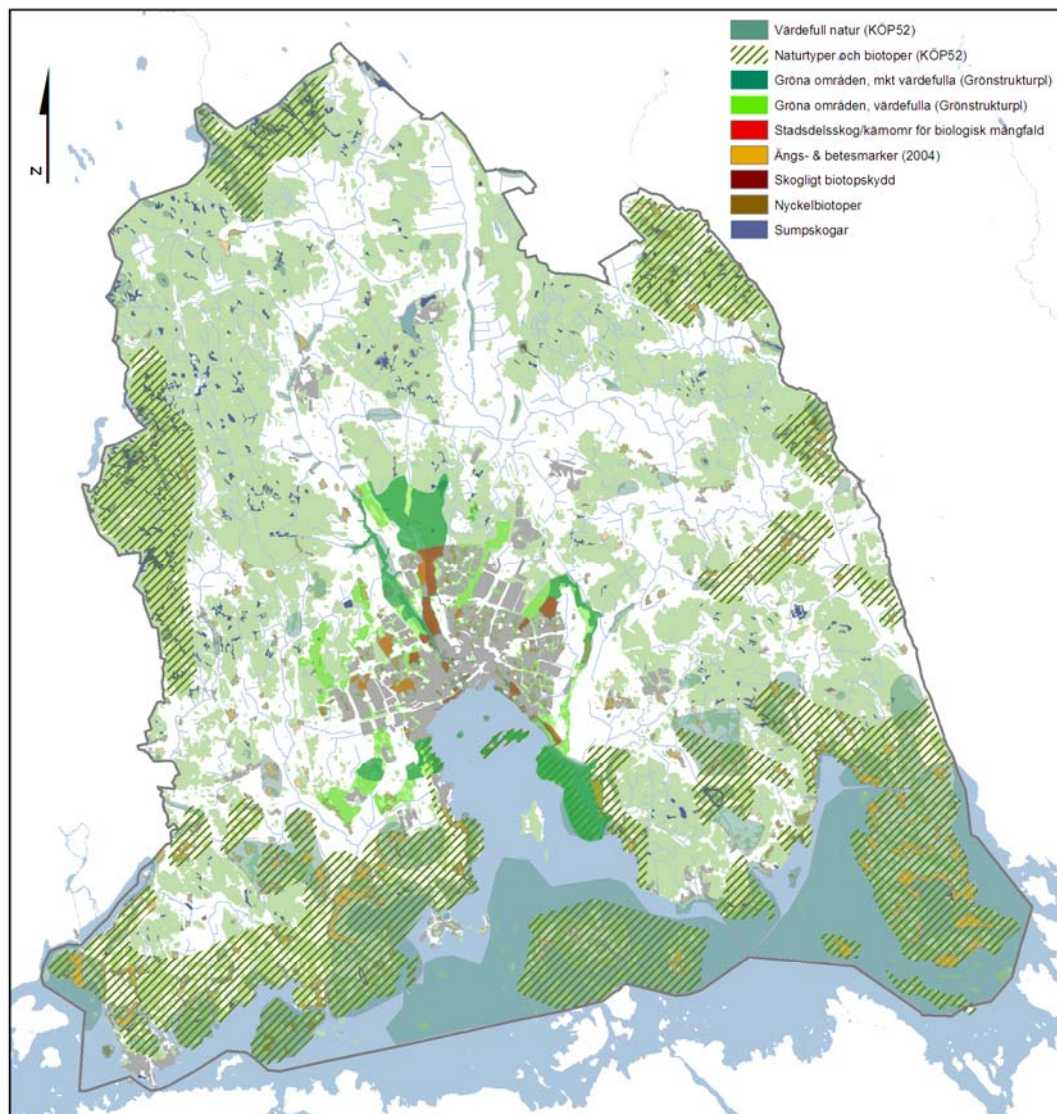
Riksintressen som i Västerås utpekats för friluftsliv och det rörliga friluftslivet.

Reservat (Klass 2)

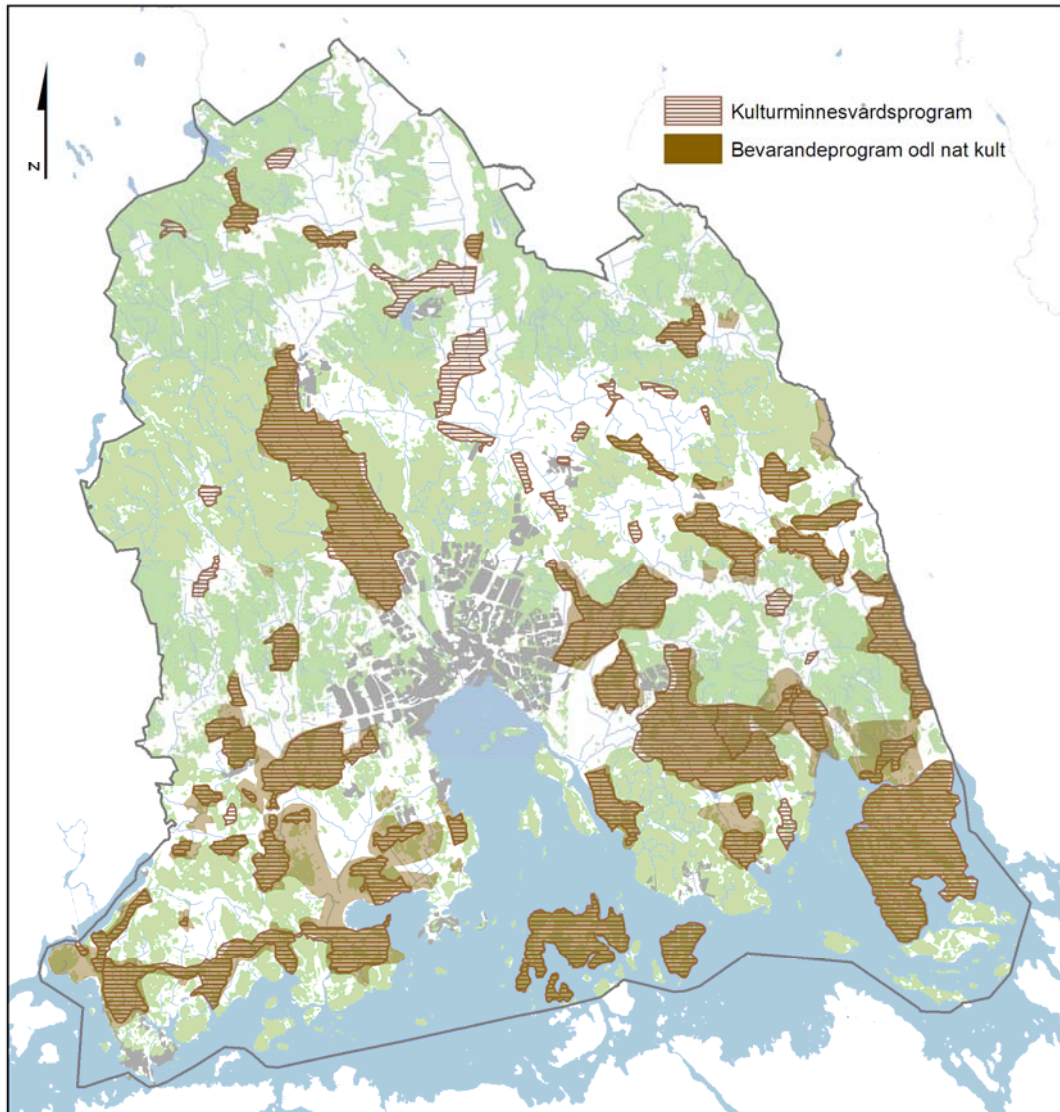
Ett **naturreservat** är ett naturområde som avsatts för dess stora betydelse för människan, för flora och fauna, eller för dess geologiska värden. **Kulturresevat** kan på samma sätt avsättas för värdefulla kulturpräglade landskap. Natur- och kulturresevat kan bildas av länsstyrelser och kommuner och är den mest effektiva och användbara skyddsformen för bevarande av större områden. **Naturminnen** kan vara mycket små områden med särpräglade träd, flyttblock, etc. som fått ett särskilt skydd. Stora ekar och andra ädellövträd hör till de vanligaste naturminnena.

Naturvårdens värdekärnor (Klass 2-4)

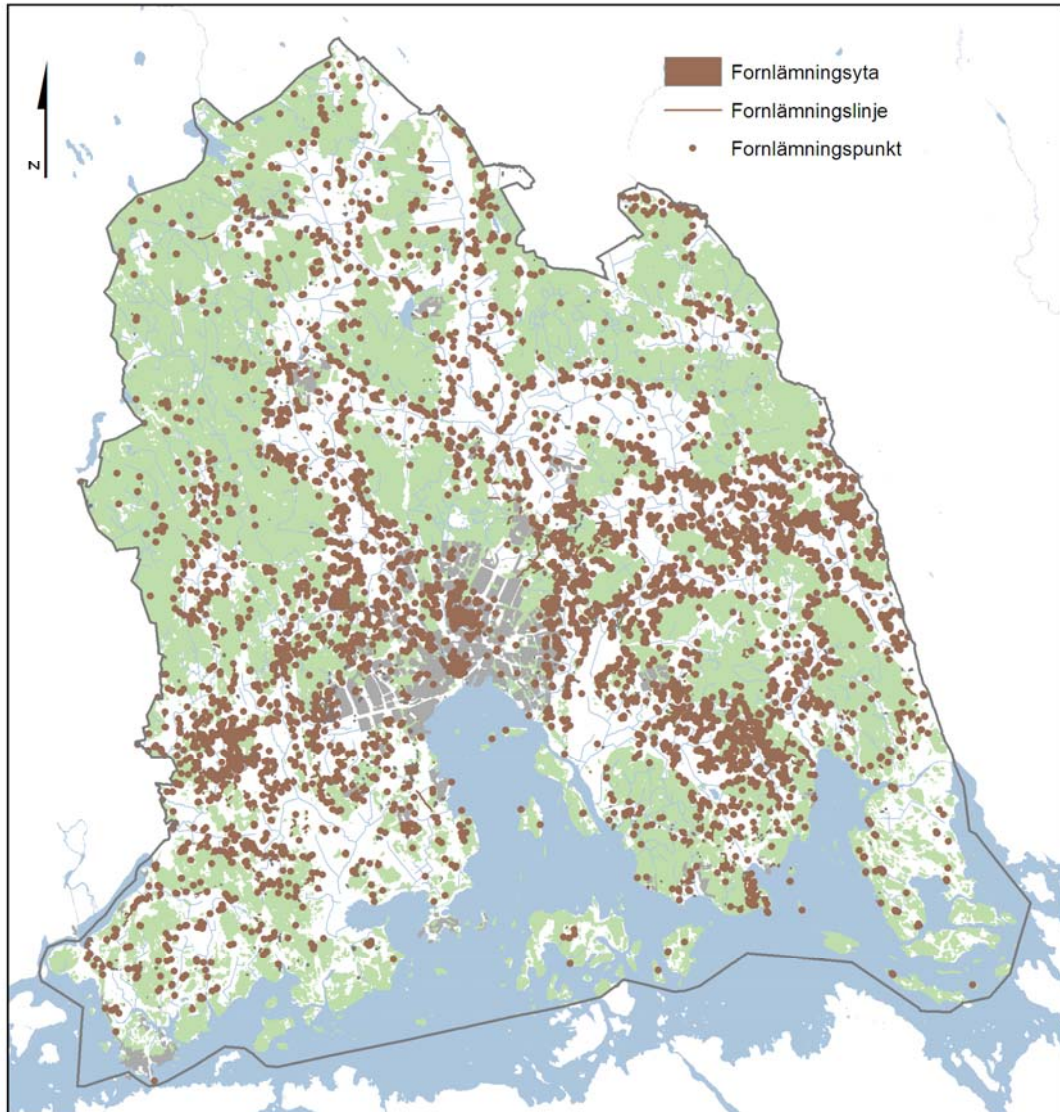

Naturvårdens värdekärnor utgörs av områden och objekt som i olika regionala och kommunala bedömningar utpekats som värdefulla att beakta i den fysiska planeringen och i verksamhetsutövning. I figuren visas bedömningar som redovisats i den kommunala översiktsplanen för Västerås (KÖP52), grönstrukturplanen för Västerås tätort (Bilaga till ÖP54), ängs- och betesmarksinventeringen och underlag från Skogsstyrelsen.

Kulturmiljövårdens värdekärnor (Klass 2-4)

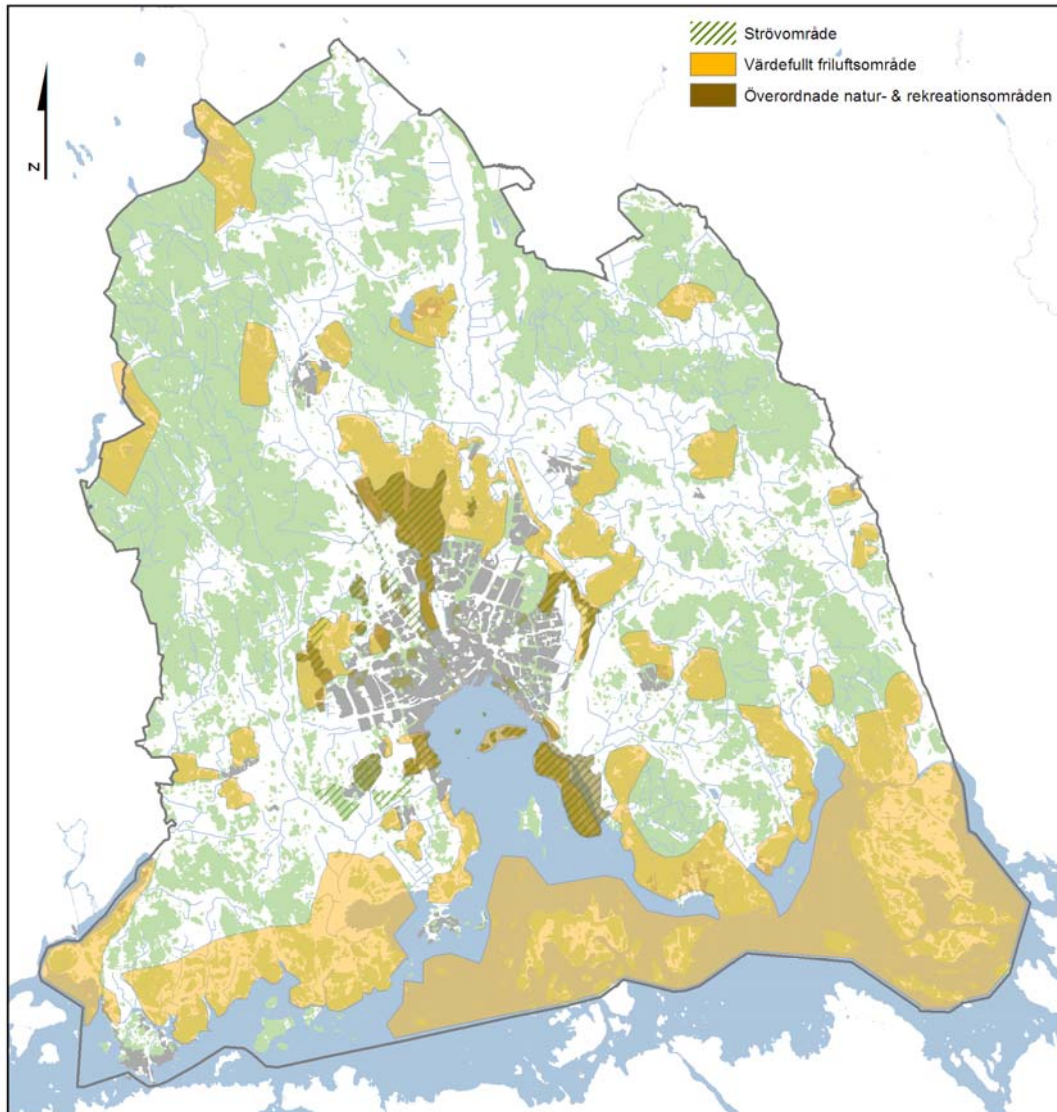

Kulturmiljövårdens värdekärnor utgörs av områden och objekt som i olika regionala och kommunala bedömningar utpekats som värdefulla att beakta i den fysiska planeringen och i verksamhetsutövning. I figuren visas bedömningar som redovisats i kulturminnesvårdsprogrammet och i bevarandeprogrammet för odlingslandskapets natur- och kulturvärden.

För kulturmiljövården är **fornlämningar** av särskilt värde att beakta i den fysiska planeringen och i olika typer av verksamhetsutövning. Fornlämningar och fornminnen utgörs av lämningar efter människors verksamhet under forna tider och som numera inte används för sitt ursprungliga ändamål. De skyddas genom Kulturminneslagen.

Friluftslivets värdekärnor (Klass 2-4)

Friluftslivets värdekärnor utgörs av områden och objekt som i olika regionala och kommunala bedömningar utpekats som värdefulla att beakta i den fysiska planeringen och i verksamhetsutövning. I figuren visas tätortsnära strövområden vilka är angelägna att bevara för människors tätortsrekreation och som i översiktsplanen benämns överordnade. Friluftsområden är områden som är värdefulla för friluftslivets värden bidrar till människors möjligheter till friluftsliv.

Handlingsplan för natur- och kulturmiljön i Västerås utgör en del av stadens arbete för att utveckla Västerås till en långsiktigt ekologiskt hållbar kommun. Läs mer i Västerås stads **Miljöprogram**.

På ***Västeråsbarometern*** kan du följa hur arbetet med att genomföra de åtgärder som finns i handlingsplanen fortlöper. Läs mer på **Västerås stads hemsida**.

Mer information finns på **www.vasteras.se**

